

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Agroekologian merkitys edistettäessä lyhyitä ja vaihtehtoisia elintarvikeketjuja Euroopan unionissa”

(oma-aloitteinen lausunto)

(2019/C 353/11)

Esittelijä: **Geneviève SAVIGNY**

Komitean täysistunnon päätös	24.1.2019
Oikeusperusta	työjärjestyksen 32 artikla oma-aloitteinen lausunto
Vastaava jaosto	maatalous, maaseudun kehittäminen, ympäristö
Hyväksyminen jaostossa	28.6.2019
Hyväksyminen täysistunnossa	17.7.2019
Täysistunnon numero	545
Äänestystulos (puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	135/7/21

1. **Päätelmät ja suositukset**

1.1 ETSK korostaa tässä lausunnossa, että lyhyet ketjut ja agroekologia luovat uusia mahdollisuuksia eurooppalaisille viljelijöille. Nämä innovatiiviset toimintamallit, joiden suuntaus on päinvastainen kuin elintarvikejärjestelmien globalisaatiossa, ovat yli 50 vuoden kuluessa jäsenyneet, niitä on tutkittu useissa kansallisissa ja unionin laajuisissa tutkimusohjelmissa, niiden kehittämistä on tuettu julkisin ja yksityisin varoin, ja ne houkuttelevat yhä enemmän uusia viljelijöitä tällaisiin järjestelmiin. Agroekologia ja lyhyet ketjut ovat näin ollen osoittaneet valmiutensa ja soveltuvuutensa vastata elintarvikealan haasteisiin. Ne voisivat muodostaa keskeisen pilarin politiikalle, jolla pyritään kestäviin elintarvikejärjestelmiin ja kestäväen kehityksen tavoitteisiin 10 vuodessa (2030).

1.2 Koko Euroopassa kehitetään nyt innovatiivisia järjestelmiä, joissa kuluttajat ja tuottajat ovat lähempänä toisiaan. Näitä ovat esimerkiksi CSA-mallit (kumppanuusmaatalous) ja muut ”ruokakorimallit”. Monet näistä tuottajista harjoittavat luonnonmukaista viljelyä tai muita ympäristöystävällisiä tuotantomenetelmiä, joille ei ole erityistä laatumerkintää. Usein alueelliset yhteisöt osallistuvat näihin ja perustavat eri toimijoita yhteen tuovia paikallisia elintarvikehallinnointijärjestelmiä ja edistävät eritoten paikallisten tuotteiden käyttöä suurtaloustoiminnassa. Lyhyissä ketjuissa harjoitettava myynti tarjoaa pienille toimijoille todellisia mahdollisuuksia kasvattaa tilojen lisäarvoa ja tuottavuutta. Tällainen toiminnan palauttaminen jälleen paikalliseksi luo työpaikkoja ja elinvoimaa alueille sekä lisää voimakkaasti siihen osallistuvien maataloustuottajien sitoutumista. Kuluttajille kyse on tuoreiden ja hyvälaatuisten tuotteiden lähteestä, kiinnostavasta historiasta ja ihmissuhteista sekä mahdollisuudesta osoittaa kiinnostusta ravitsemusta ja tuotteiden arvoa kohtaan ja oppia niistä.

1.3 Tämä tuotanto- ja jakelumuoto ei sovellu kaikille maataloilta tuotantotyyppin tai maantieteellisen sijainnin vuoksi tai koska ei ole riittävästi kaupunkiväestöä, joka kykenisi kuluttamaan esimerkiksi tietyn hyvin maatalousvaltaisen alueen kaiken viinin tai kaiken oliiviöljyn. Se ei myöskään voi täyttää muualla kuin paikallisesti tuotettujen tuotteiden tarvetta. Pidemmässä ketjuissa eurooppalaiset laatumerkintäjärjestelmät (suojattu maantieteellinen merkintä, suojattu alkuperänimitys, aito perinteinen tuote) muodostavat perustan tuotteen tunnistamiselle ja hyödyntämiselle ja helpottavat kuluttajien valintoja.

1.4 ETSK toteaa tässä yhteydessä, että agroekologiasta on muodostumassa uusi elintarvike- ja maatalousalan toimintamalli. Agroekologiassa, joka on tieteenala, menetelmä ja yhteiskunnallinen liike, elintarvikejärjestelmää tarkastellaan kokonaisuutena ja pyritään lähentämään tuottajan suhdetta ympäristöönsä säilyttämällä tai palauttamalla ennalleen agroekologis-sosiaalisen järjestelmän monimuotoisuus ja rikkaus. FAO tukee agroekologiaa, ja siitä on tehty runsaasti tutkimuksia ja järjestetty konferensseja; sen kehitys on voimakasta Euroopassa, myös institutionaalisella tasolla kansallisten maatalouden kehittämisohjelmien puitteissa.

1.5 ETSK katsoo, että agroekologia on tavoite, jota kohti koko Euroopan maatalouden on siirryttävä. Euroopan maatalous on erottamattomasti sidoksissa luonnonvarojen vaalimiseen, jotta sitä voidaan kehittää. On tuettava ja nostettava esiin toimia, joilla pyritään siirtymään kohti tuotantopanosten vähentämistä, maaperän ennallistamista, monipuolisten lajikkeiden käyttöönottoa ja luonnon monimuotoisuuden suojelua ja joiden lähtökohdina ovat pitkälle kehitetyt mallit, kuten luonnonmukainen viljely (lukuun ottamatta eräitä "teollisia" luomutuotantosuuntauksia), permakulttuuri ja muut perinteiset maanviljelyjärjestelmät.

1.6 ETSK pitää toivottavana agroekologiahankkeen käynnistämistä EU:n laajuisesti. Lähtökohdaksi olisi otettava jäsenneitty, eri välinein tuettu paikallinen, alueellinen ja unionin laajuinen toimintaohjelma. ETSK:n edistämä yleinen elintarvikepolitiikka voi tarjota tähän puitteet. Tärkeitä toimia ovat muun muassa seuraavat:

- rahoituksen saatavuuden varmistaminen tarvittavien yksilöllisten tai kollektiivisten välineiden käyttöön ottamiseksi (YMP:n toinen pilari)
- elintarvikelainsäädännön soveltaminen siten, että se soveltuu pientuottajille ja antaa joustovaraa pienimuotoiselle tuotannolle; tämä koskee myös merkintävaatimuksia ym.
- asianmukaisten koulutus- ja neuvontapalvelujen luominen tai vahvistaminen jalostusta, suoramyyntiä ja agroekologiaa varten
- viljelijöiden välisten yhteydenpitoverkostojen edistäminen
- tutkimuksen suuntaaminen kohti agroekologiaa ja tuottajien tarpeita lyhyissä ketjuissa
- alueellisella tasolla soveltuvien kilpailusääntöjen laatiminen, jotta suurtaloustoiminnan hankinnoissa voidaan hyödyntää lyhyitä ja paikallisia ketjuja.

2. Johdanto

2.1 Kahdessa ETSK:n lausunnossa⁽¹⁾ on korostettu tarvetta kehittää EU:lle kattava elintarvikepolitiikka useiden pilarien pohjalta. Yksi näistä on lyhyempien elintarvikeketjujen kehittäminen.

2.2 Paikallisesti ja alueellisesti on toteutettu yhä enemmän aloitteita vaihtoehtoisten elintarvikejärjestelmien ja lyhyiden elintarvikeketjujen tukemiseksi. Kattavan elintarvikepolitiikan olisi pohjaututtava kaikille tasoille – paikalliselle, alueelliselle, valtio- ja EU-tasolle – yhteiseen hallintoon, jota sen pitäisi myös tukea ja kehittää. Tällaisen lähestymistavan avulla voitaisiin luoda suotuisat puitteet näiden aloitteiden menestymiselle, riippumatta siitä, millä tasolla ne toteutetaan. Se on tarpeen myös kestävä kehityksen tavoitteiden toteuttamiseksi Euroopassa.

2.3 Tästä näkökulmasta agroekologia näyttyy uutena elintarvike- ja maatalousalan toimintamallina, joka tukee elintarvikkeiden uudenlaisten hankinta- ja tuotantokäytäntöjen kehittämistä.

2.4 Tässä lausunnossa pyritään tarkastelemaan tuottajien ja kuluttajien lähentämistä lyhyemmissä ketjuissa sekä agroekologian kehittämistä, jotta voidaan luoda edellytykset ja välineet, joiden avulla elintarvikejärjestelmä voidaan suunnata kohti kestävä kehityksen tavoitteiden täysimittaista toteuttamista.

3. Lyhyiden toimitusketjujen kehittäminen

3.1 Euroopan unioni käyttää maaseudun kehittämispolitiikan yhteydessä seuraavaa määritelmää [asetus (EU) N:o 1305/2013]: lyhyellä toimitusketjulla tarkoitetaan "toimitusketjua, johon osallistuu vain joitakin talouden toimijoita, jotka ovat sitoutuneet yhteistyöhön, paikalliseen talouskehitykseen sekä tiiviisiin maantieteellisiin ja yhteiskunnallisiin suhteisiin tuottajien, jalostajien ja kuluttajien välillä"⁽²⁾.

(1) ETSK:n lausunto aiheesta "Kestävämmät elintarvikejärjestelmät"(EUVL C 303, 19.8.2016, s. 64) ja ETSK:n lausunto aiheesta "Kansalaisyhteiskunnan panos kattavan EU:n elintarvikepolitiikan kehittämiseen"(EUVL C 129, 11.4.2018, s. 18).

(2) Asetus (EU) N:o 1305/2013.

3.2 Elintarvikkeiden jakelu on muuttunut perusteellisesti 1990-luvun lopun jälkeen. Entistä parempi ravitsemusvalistus ja huonoihin maatalous- ja elintarviketeollisuuskäytäntöihin liittyvät useat terveystieteelliset ovat saaneet kuluttajat vaatimaan yhä enemmän uusia laatu- ja ympäristökriteerejä, joissa otetaan huomioon terveys ja kestävä kehitys⁽³⁾. Maatalousmarkkinoiden sääntelyn purkaminen, voimakas hintojen vaihtelu niin, että ne usein alittavat tuotantokustannukset, ja alhaiset maataloustulot sekä kuluttajien yhä kasvava huoli terveen ja laadukkaan ravinnon saannista ohjaavat osan maataloustuottajista kehittämään tuotanto- ja jakelumenetelmiään. Kaikissa ketjun vaiheissa ilmenee nyt monipuolistamissuuntauksia tuotannosta aina kulutukseen saakka. Uusia maataloustuotantokäytäntöjen ilmaantuu, tuottajien on toimittava aloitteellisesti ja etsittävä uusia markkinoita tai kehitettävä uusia tapoja myydä lyhyissä ketjuissa, jotta monipuolistamiseen tehtävät inhimilliset ja taloudelliset investoinnit palkitaan, ja käytännöissä siirrytään yhä enemmän kohti kestävyttä tuottajien ja kuluttajien välisen lähentymisen seurauksena. Euroopan parlamentin tutkimuspalvelu totesi vuonna 2015, että 15 prosenttia maataloustuottajista myi puolet tuotannostaan lyhyiden ketjujen kautta. Lisäksi vuonna 2016 tehdyn Eurobarometri-kyselyn mukaan neljä viidestä Euroopan kansalaisesta katsoi, että maataloustuottajien roolia maatalouden elintarviketajussa on tärkeä vahvistaa. Lyhyet ketjut valtaavat alaa Euroopassa, mutta epätasaisesti eri maissa.

3.3 Suoramyyntin muotoja on siten lukuisia. Perinteisten muotojen – suoraan tilalla tai sen ulkopuolella tapahtuva myynti – ohella kehitetään nyt uudenlaisia aloitteita. Yksi viimeisten 20 vuoden aikana voimakkaimmin kehittyneistä innovatiivisista aloista ovat paikalliset ja yhteisvastaulliset kumppanuudet, jotka yhdistävät kuluttajat ja tuottajat pääasiassa luonnonmukaisesti tuotettuja tuotteita sisältävien ruokakorien toimittamiseksi sopimusluonteisesti. Näitä tuo yhteen ja kehittää kansainvälinen organisaatio Urgenci. Lisäksi useissa maissa on kehitetty kollektiivisia toimintamalleja alan vauhdittamiseksi järjestämällä paikallisia markkinoita ja tapahtumia, kuten ”Campagna amica” Italiassa. Osuuskuntasektorin panos on hyvin tärkeä. Se houkuttelee nuoria ja uusia tulijoita, jotka ovat usein innostuneita osuuskunta-ajatuksista.

3.4 Edellä mainitussa lausunnossa⁽⁴⁾ korostettiin lyhyiden elintarviketajujen ”hyvin myönteistä” vaikutusta erityisesti tuotteiden tuoreuteen ja aistinarvaiseen ominaisuuteen sekä ravitsemukselliseen laatuun. Globaalia elintarviketajujärjestelmää on kehitetty 30 vuoden ajan, mutta nyt tunnustetaan ja ollaan yksimielisiä siitä, että tuottajien ja kuluttajien välisten yhteyksien lähentämisellä sekä paikallisilla järjestelmillä on useita hyödyllisiä vaikutuksia. Lyhyet ketjut parantavat pienten tilojen lisäarvoa ja tuottavuutta ja mahdollistavat sellaista yksilöityjen tuotteiden myyntiä, joiden takana on jokin tarina kerrottavana kuluttajille. Näin kuluttajat ovat valmiita maksamaan niistä enemmän, ja ne elävöittävät maaseutua ja luovat sosiaalisia yhteyksiä. Elintarviketuotannon ja jakeluketjujen laadun parantamisen myötä kuluttajien vastuuntunto ravinnon arvosta ja tuhlaamisesta kasvaa, ja näin vähennetään myös ravinnon vaikutuksia ilmastonmuutokseen.

3.4.1 Tämä jakelumalli saa aikaan positiivisia ulkoisvaikutuksia koko yhteisölle (sellaisten työpaikkojen syntyminen, joita ei voida siirtää muualle, lisäarvon säilyminen alueella, matkailijoiden ja tai uusien asukkaiden houkuttelevuus). Nämä laajemmat ulkoisvaikutukset on otettava huomioon tuettaessa lyhyiden ketjujen kehittämistä ja alueiden potentiaalia.

3.4.2 Lyhyisiin ketjuihin liittyviä aloitteita on runsaasti, ja ne perustuvat sosiaalisiin, organisatorisiin ja alueellisiin innovaatioihin, jotka ovat vasta jäsentymässä. Useissa aloitteissa korostetaan alueellista ulottuvuutta ja kollektiivista identiteettiä niiden kestävyys- ja pysyvyyden avaintekijöinä. Haasteena on siis tarjota välineet alueellisten elintarviketajujärjestelmien kehittämiseksi toimijoita edustavan paikallishallintorakenteen pohjalta⁽⁵⁾.

3.5 Internet on osoittautunut lyhyiden ketjujen uudeksi kokeilu- ja innovointiympäristöksi. Sen käyttö on yleistynyt viime vuosikymmenten aikana myös lyhyiden elintarviketajujen yhteydessä. Internet tarjoaa laajemmat markkinat kuin perinteisten tuottajien markkinat, ja sen avulla voidaan näin parantaa ja sujuvoittaa kauppavaihtoa. Viiden viime vuoden aikana on perustettu lukuisia verkkotilaisuuksia. Nämä eräänlaiset ”elintarviketajukeskukset” mahdollistavat suoran yhteydenpidon tuottajien ja kuluttajien välillä, eritoten sellaisten tuotteiden yhteydessä, joita on saatavilla vain paikallisesti. Niiden ansiosta tuottajien lisäksi myös kuluttajat voivat järjestäytyä ostoksia tai myyntiä varten ryhmäksi, mikä helpottaa lyhyiden elintarviketajujen logistiikkaa. Muitakin digitaalisia välineitä käytetään tuotteiden tuotannossa ja jalostamisessa.

4. Agroekologia, uusi tapa tarkastella maataloutta

4.1 FAO ehdotti Roomassa vuonna 2018 järjestetyssä toisessa kansainvälisessä agroekologiasymposiumissa määritelmää, jonka mukaan agroekologiassa sovelletaan ekologiaa käsitteitä ja periaatteita, jotta voidaan optimoida kasvien, eläinten, ihmisten ja ympäristön vuorovaikutus, unohtamatta sosiaalisia näkökohtia, jotka on otettava huomioon niin, että elintarviketajujärjestelmä on kestävä ja tasapuolinen. Luomalla synergioita agroekologia voi edistää elintarviketuotantoa, elintarviketurvaa ja ravitsemusta, mutta lisäksi se tukee kestävästä maatalouden kannalta keskeisten ekosysteemiäpalvelujen ja luonnon monimuotoisuuden palauttamista⁽⁶⁾.

⁽³⁾ Codron, J.-M., Srieix, L., Reardon, T., Social and Environmental Attributes of Food Products: Signaling and Consumer Perception, With European Illustrations, Agriculture and Human Values, vol. 23, nro 3, 2006, s. 283–297.

⁽⁴⁾ Ks. alaviite 1.

⁽⁵⁾ Le Velly, R., Dynamiques des systèmes alimentaires alternatifs, Systèmes agroalimentaires en transition, (Elintarviketajujärjestelmien dynamiikka, siirtymävaiheessa olevat maatalouden elintarviketajujärjestelmät), Édition Quae, 2017, s. 149–158.

⁽⁶⁾ <http://www.fao.org/about/meetings/second-international-agroecology-symposium>.

4.2 Agroekologia rakentuu kolmelle laajalle ulottuvuudelle. Ensimmäinen on jo 1920-luvulla syntynyt agroekologia, joka koostui tieteenalojen (fysiikka, kemia, ekologia, aluesuunnittelu) kokonaisuudesta, jossa maataloutta käsiteltiin agroekosysteemin monimuotoisten vuorovaikutusjärjestelmien kautta. Toinen ulottuvuus on agroekologia sellaisten kestävien maatalouskäytäntöjen kokonaisuutena, jotka optimoivat ja vakauttavat satoa. Kolmas agroekologian ulottuvuus on sen olemassaolo yhteiskunnallisena liikkeenä, jolla pyritään elintarvikeomavaraisuuteen ja luomaan uusia monitoimisia rooleja maataloudelle (⁷). Agroekologia on myös kehittynyt siten, että siinä otetaan entistä paremmin huomioon elintarvikealan haasteet, minkä osoittavat esimerkiksi artikkeli *Redesigning the food system* (Hill, 1985) ja Steve Gliessmanin perusteos *Agroecology: The Ecology of Sustainable Food Systems*.

4.3 Agroekologia perustuu kymmeneen yhteiseen FAO:n määrittämään ja erittelemään periaatteeseen, joilla pyritään tukemaan maita elintarvike- ja maatalousjärjestelmiensä muuttamisessa, tekemään kestävästä maatalouden harjoittamisesta yleisempää sekä saavuttamaan nälän poistamisen tavoite ja monia muita kestävästä kehityksen mukaisia tavoitteita:

- **monimuotoisuus, synergiat, tehokkuus, sietokyky, kierrätys, yhdessä luominen ja tietämyksen vaihto** (agroekologisten järjestelmien, peruskäytäntöjen ja innovatiivisten lähestymistapojen yhteisten piirteiden kuvaus)
- **inhimilliset ja sosiaaliset arvot, kulttuuri ja ruokaperinteet** (asiayhteyteen liittyvät piirteet)
- **kierto- ja yhteisvastuullinen talous, vastuullinen hallinto** (suotuisa ympäristö).

Agroekologian kymmenen osa-aluetta liittyvät toisiinsa ja ovat toisistaan riippuvaisia (⁸).

4.4 Näitä kymmentä periaatetta voidaan katsoa sovellettavan monissa maatalouden muodoissa: luonnonmukaisella maataloudella, jossa sovelletaan samoja periaatteita standardoiduissa puitteissa (EU:n asetus luonnonmukaisesta tuotannosta ja luonnonmukaisesti tuotettujen tuotteiden merkinnöistä (⁹)), biodynaamisella viljelyllä, integroidulla maataloudella, peltometsäviljelyllä, jossa yhdistyvät maanviljely ja puuntuotanto, ja permakulttuurilla on yhteinen perusta, joka muodostaa monimuotoisen ja järjestelmällisen lähestymistavan maatalouteen tuotannosta aina elintarvikkeiden kulutukseen. Näissä maatalouden muodoissa on syytä korostaa maaperän laadun ja elinvoimaisuuden säilyttämisen keskeistä merkitystä.

Agroekologia merkitsee ajattelutavan muutosta maataloudessa, jotta voidaan torjua ilmastonmuutosta, ennallistaa elollisia ekosysteemejä ja suojella vettä, maaperää ja kaikkia luonnonvaroja, joista maataloustuotanto on riippuvainen. On syytä tukea maataloustuottajien kaikenlaisia sitoumuksia, joiden tarkoituksena on tarkastella maatalouskäytäntöjä ja suhdetta ekosysteemiin uudella tavalla, jotta voidaan vähentää kielteisiä ja lisätä myönteisiä ulkoisvaikutuksia. Kemikaalien käytön vähentäminen, monimuotoisuuden lisääminen kiertoviljelyssä, maan kasvukuntoa ylläpitävä viljely ja luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ovat toimia, joilla edistetään siirtymistä kohti agroekologiaa kaikilla tiloilla Euroopassa ja joita on tuettava.

4.5 Yhteiskunnallinen liike, joka sai alkunsa vuosina 1970–1980 Latinalaisessa Amerikassa Via Campesinan kaltaisten järjestöjen aloitteesta, käynnisti tämän elintarvikejärjestelmää koskevan mallin mittavan ja sen kolmen ulottuvuuden (tieteellinen, tekninen ja yhteiskunnallinen) kansainvälisen kehityksen. Eurooppa on myös mukana tässä liikkeessä. FAO järjesti ensimmäisen symposiumin Roomassa syyskuussa 2014 otsikolla ”Agroecology for food security”. Sen jälkeen on järjestetty useita alueellisia seminaareja, kuten Budapestissa marraskuussa 2016 pidetty Euroopan laajuinen seminaari. FAO kehottaa kehittämään agroekologiaa kestävästä kehityksen ja Pariisin sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Seuraava tapahtuma järjestetään Euroopassa vuoden 2019 loppupuolella. Unionin Horisontti 2020 -tutkimusohjelmaan sisältyy useita agroekologiaan, luonnonmukaiseen viljelyyn ja lyhyisiin ketjuihin liittyviä teemoja, ja maatalouden tuottavuutta ja kestävyttä koskevan eurooppalaisen innovaatiokumppanuuden (EIP-AGRI) teemaryhmä, joka on myös tutkinut näitä kestävästä kehityksen teemoja, järjestää seuraavan agroekologiaa käsittelevän maatalouden innovoinnin huippukokouksen Ranskassa kesäkuussa 2019.

4.6 Agroekologia vakiinnuttaa asemaansa pikku hiljaa, erityisesti Ranskassa (¹⁰). Ranska on sisällyttänyt agroekologian Ranskan maatalouslakiin ja luonut sille oikeudelliset ja taloudelliset välineet, ja se on näin ottanut agroekologian maataloutensa kehittämisen keskiöön (¹¹). Rahoituksen myöntäminen ja useiden ranskalaisten erityisohjelmien ohjaaminen tähän suuntaan ovat saaneet aikaan monia maataloustuottajien yhteisiä dynaamisia hankkeita ja tukeneet niitä suunnatun maatalouden kehittämistä ja maataloustuotantoa entistä kestäväpohjaisempaan suuntaan (¹²).

(⁷) <https://pubs.iied.org/14629IIED/?c=foodag>.

(⁸) <http://www.fao.org/3/i9037en/i9037en.pdf>.

(⁹) Neuvoston asetus (EY) N:o 834/2007, annettu 28 päivänä kesäkuuta 2007, luonnonmukaisesta tuotannosta ja luonnonmukaisesti tuotettujen tuotteiden merkinnöistä sekä asetuksen (ETY) N:o 2092/91 kumoamisesta.

(¹⁰) S. Bellon.

(¹¹) 1 §:ää on muutettu maatalouden tulevaisuutta koskevalla lailla, josta äänestettiin 13. lokakuuta 2014, Code rural et de la pêche maritime (maatalous- ja merikalastuslaki).

(¹²) EIP Agroecology Europe: <http://www.agroecology-europe.org/>

4.6.1 Tutkimuksissa esiin tuotuja, kehitysjärjestöjen raportoimia lupaavia tuloksia ovat muun muassa seuraavat:

- maataloustuottajat: maaperän hedelmällisyyden lisääntyminen, tuotantokustannusten laskeminen, entistä suurempi päätöksen itenäisyys, maatalousjärjestelmien sietokyvyn kehittyminen ilmastouhkien varalta ja ammatin arvostuksen paraneminen
- kuluttajat: ravinnon ja vesien terveydellinen ja ravitsemuksellinen laatu, luonnon monimuotoisuuden ja maisemien säilyttäminen sekä maatalouskäytäntöihin (karjankasvatus ja viljely) liittyvät takeet ⁽¹³⁾.

4.6.2 Näitä tuloksia vahvistavat agroekologisten hankkeiden tuoma kollektiivinen ulottuvuus, maataloustuottajien osallistuminen ehdotusten laatimiseen ja innovointiin niiden yhteydessä, halu toimia entistä paremmin sekä tarve alentaa tuotantokustannuksia. Verkkoalustat ⁽¹⁴⁾ voivat mahdollistaa tuotettujen teknisten ja tieteellisten tulosten ja siirtymän läpikäyneiden maataloustuottajien kokemusten tarvittavan hyödyntämisen unohtamatta koulutuksen ja yhteisen toiminnan merkitystä.

4.6.3 Yksi tulevien maataloustuottajien koulutuksen tehtävistä julkisissa maatalousoppilaitoksissa on agroekologian kehityksen edistäminen. Asiaa koskevaa opetuksellista sisältöä on saatavilla yhä enemmän ⁽¹⁵⁾, ja opiskelijat ovat entistä halukkaampia edistämään tätä siirtymää ja agroekologista tuotantoa tulevassa työelämässään ⁽¹⁶⁾. Ranskan agroekologisessa siirtymäohjelmassa on tarkoituksena parantaa oppilaiden ravitsemusta tarjoamalla maatalousoppilaitosten ruokaloissa paikallista tuotteista valmistettuja aterioita ja lisätä näin oppilaiden tietoisuutta elintarvikekysymyksistä.

4.6.4 Ranskan hallitus on luonut siirtymän tukemiseksi eri alueilla alueelliset elintarvikehankkeet, joiden puitteissa vapaasti muodostetut ryhmät suunnittelevat tarvittavia toimia paikallisen elintarvikejärjestelmän parantamiseksi. Vaikuttaa siltä, että resurssien riittämättömydestä huolimatta ohjelmat herättävät kiinnostusta ja tulokset ovat rohkaisevia.

4.7 **Lyhyet ketjut ja agroekologia, toisiinsa liittyvät siirtymät**

4.7.1 Agroekologialle on tyypillistä erityisesti täydentävän tuotannon monimuotoisuus tiloilla. Olipa kyse sitten agroekologisen kotieläintalouden tai viljelyn tuotteista, on tärkeää, että luodaan uusia ja pysyviä markkinoita. Lyhyet elintarvikeketjut vaikuttavatkin tarjoavan soveltuvan ratkaisun tähän siirtymän tuomaan haasteeseen.

4.7.2 Lisäksi on tärkeää korostaa, että agroekologian ja lyhyiden ketjujen yhdistäminen unionin laajuisesti, kansallisesti ja paikallisesti on johtanut elintarviketuotannon alueelliseen hallintaan, johon toimijat osallistuvat uusilla tavoilla. Menettelyjä, joissa luodaan yhteyksiä kaupunkien ja niiden läheisyydessä harjoitettavan elintarvikkeiden tuotantotoiminnan välille, on jo käynnistetty useissa paikoissa: Milano Italiassa, Montpellier Ranskassa, Gent, Bryssel ja Liège Belgiassa sekä Toronto Kanadassa.

5. **Lyhyiden ketjujen ja agroekologian kehittäminen kestävien elintarvikejärjestelmien luomiseksi**

5.1 **Laadukkaan ravinnon edistäminen**

5.1.1 Vuonna 2012 toteutetussa eurooppalaisessa lyhyitä ketjuja ja paikallisia elintarvikejärjestelmiä koskeneessa tutkimusohjelmassa, jota oli ohjaamassa Coventryn yliopisto ja jossa olivat mukana myös Euroopan komission maatalouden ja terveyden pääosastot, korostettiin, että laatuun, jäljitettävyyteen ja avoimuuteen liittyvien tekijöiden on oltava osto- ja myyntitapahtuman keskiössä. EU:n on näin ollen annettava tuottajille ja kuluttajille keinot rakentaa tällaista kolmiomallia ja vakiinnuttaa se, lyhyen ketjun muodosta riippumatta. On todettu, että valtaosa lyhyissä ketjuissa myytävistä tuotteista on peräisin luonnonmukaisesta viljelystä tai eri maissa käytetyistä muista sertifioiduista menetelmistä, joissa ei käytetä keinotekoisia tuotantopanoksia. Tämä osatekijä on keskeinen agroekologian ja lyhyiden ketjujen lähentämisessä. Agroekologian periaatteet ja puitteet voivatkin luoda riittävän suuren ja vakaan luottamuksen, jonka ansiosta kuluttajat tunnistavat lyhyiden ketjujen kehitykselle ja kestävyydelle välttämättömät tekijät eli laadun, jäljitettävyyden ja avoimuuden, vaikka kyse ei olisi maatalousjärjestelmästä, jolla on tietty laatumerkintä. Kuluttajien ja muiden tuottajien tiloille tekemät säännölliset vierailut näyttävät olevan tehokas osallisuuden tae, jolla lisätään avoimuutta, kehitetään kontekstuaalisia indikaattoreita ja seurataan agroekologisia käytäntöjä ⁽¹⁷⁾.

⁽¹³⁾ Claveirol, C., La transition agroécologique: défis et enjeux (agroekologisen siirtymän haasteet), Les avis du CESE, 2016.

⁽¹⁴⁾ <https://rd-agri.fr/>

⁽¹⁵⁾ <https://pollen.chlorofil.fr/?s=agroecologie>.

⁽¹⁶⁾ http://www.bergerie-nationale.educagri.fr/fileadmin/webmestre-fichiers/formation/articles_presse/Plan_EPA1-bilan-Fevrier_2019.pdf.

⁽¹⁷⁾ <http://www.cocreate.brussels/-CosyFood->.

5.1.2 Uusimmat tutkimukset ovat osoittaneet, että lyhyet ketjut kohentavat huomattavasti ihmisten terveyttä yksilötasolla. Ihmiset kiinnittävät entistä enemmän huomiota siihen, mitä syövät, sekä tapaan, jolla ruoka tuotetaan. Toisaalta tässä on kyse myös erinomaisesta tilaisuudesta sosiaaliseen oppimiseen, myös terveellisiin ruokailutottumuksiin.

5.2 *Saatavuus ja elintarviketurva*

5.2.1 Useissa eurooppalaisissa tutkimushankkeissa ⁽¹⁸⁾ ⁽¹⁹⁾, tuodaan tällä hetkellä esiin, että lyhyitä ketjuja rakennetaan ja organisoidaan yleensä niin, että ne siirtyvät pieniltä erikoismarkkinoilta osaksi todellisia elintarvikkeiden kulutustottumuksia. Tämä on ollut mahdollista ennen kaikkea useiden toimijoiden verkostoitumisen ansiosta unionin laajuisesti EU:n eri rahoitusohjelmien tukemien hankkeiden välityksellä. Tämä nopea kehitys on kuitenkin rajallista, koska tietyt tuotteet jäävät kaikkein köyhimpien kotitalouksien ulottumattomiin. Olisi tarkoituksenmukaista jatkaa ETSK:n aikaisemmissa lausunnoista tehtyä työtä, jossa tarkastellaan, minkä tukitoimien avulla näiden elintarvikkeiden saatavuutta voitaisiin parantaa. Ranskassa saadaan pian päätökseen useita asiaa koskevia tutkimushankkeita (RMT Alimentation ⁽²⁰⁾, Projet Casdar ACCESSIBLE ⁽²¹⁾ ja alueelliset elintarvikehankkeet ⁽²²⁾).

5.2.2 Käytettävissä olevista välineistä maatalouden tuottavuutta ja kestävyyttä koskevan eurooppalaisen innovaatiokumppanuden (EIP-AGRI) ja tutkimuksen pääosaston tutkimus- ja innovointiresurssia voidaan osoittaa agroekologiaan ja lyhyisiin ketjuihin tulevan Horisontti Eurooppa -ohjelman puitteissa. Tulevan YMP:n yhteydessä ympäristöohjelmia (ECO-schemes) olisi hyödynnettävä siten, että ne edistävät maataloustuottajien mahdollisuuksia ottaa asteittain käyttöön agroekologian mukaisia menetelmiä ja kehittää järjestelmiä kohti lyhyitä ketjuja. Sama koskee toisen pilarin mukaisia toimia, kuten maatalouden ympäristö- ja ilmastotoimenpiteitä ja investointitukia, joita tarvitaan niiden toteuttamiseksi, sekä jalostuksen ja kaupan pitämisen välineitä. On kehitettävä sopivia koulutus- ja neuvontavälineitä sekä paikallista toimintaa Leader-ohjelmien tuella. Alueellisten aloitteiden tukemisessa voidaan lisäksi hyödyntää koheesioon kohdennettuja varoja.

5.2.3 On laadittava tarkoituksenmukaisia sääntöjä, jotta mahdollistetaan nykyisten kilpailusääntöjen rajoittamat julkiset tavara-hankinnat lyhyistä ketjuista. Lisäksi on tarpeen luoda lyhyille ketjuille soveltuvat säännöt. Elintarvikehygieniasta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 852/2004 ⁽²³⁾ antaa pientuottajille joustomahdollisuuksia HACCP-järjestelmän (vaaranalyysin ja kriittisten hallintapisteiden järjestelmä) soveltamisessa. Näitä mahdollisuuksia on käytettävä kaikissa EU:n jäsenvaltiossa. Sama koskee myös tuotteiden merkintäsääntöjä. Jalostettujen elintarvikkeiden alkuperämerkintä (esimerkiksi ravintolassa tai suur- taloustoiminnassa) voi toimia tukena, sillä jos elintarvikkeen alkuperä ilmoitetaan avoimesti, on todennäköisempää, että kuluttaja valitsee lähellä valmistetun tuotteen tai aterian, vaikka joutuisikin maksamaan siitä hieman enemmän. 4G-verkon kattavuus (puhelin ja internet) maaseutualueilla on tärkeää, jotta helpotetaan tuotteiden saatavuutta ja yhteyttä kuluttajiin digitalisaation kehityksen ansiosta.

5.2.4 Usein mainitaan huoli agroekologian ja lähiketjujen kyvystä ravita maailma ja maapallon koko väestö, jonka odotetaan vuonna 2050 olevan 10 miljardia. Useiden tutkimuslaitosten tutkimustulokset ovat tässä asiassa selkeät: kansainvälisesti agroekologian kehitys ja resurssien käyttöön asettaminen maataloudessa ja sen ulkopuolella ovat välttämättömiä ja myös mahdollisia, kun otetaan huomioon taloudelliset, ympäristöön liittyvät ja sosiaaliset vaatimukset. Eurooppalaisen kestävä kehityksen ja kansainvälisten suhteiden instituutin IDDRI:n tuoreiden tutkimusten tulokset osoittavat, että koko Euroopan väestö on mahdollista ravita vuoteen 2050 mennessä asteittain toteutettavan agroekologisen siirtymän ansiosta niin, että siirtymä kattaa kotieläintalouden, viljelyn ja puut ja tavoitteena on hiilidioksidipäästöjen laskeminen nollassa.

5.3 *Kohti agroekologiaa*

5.3.1 Agroekologiahankkeen käynnistämisen EU:n tasolla on nojaututtava jäsenettyyn ja eri välinein tuettuun ja erilaisista osista koostuvan julkisen ja yksityisen toiminnan toimintaohjelmaan, joka kattaa useita eri aihealueita: koulutus, maatalouden kehittäminen, tukien uudelleensuuntaaminen, sääntelyn mukauttaminen, tuotannonalojen alueellistaminen, geneettinen valinta, merentakaiset alueet ja kansainvälinen toiminta ⁽²⁴⁾. EU:n olisikin tarkoituksenmukaista kehittää sellaisia mahdollisuuksia, jotka voivat tukea agroekologian ja lyhyiden ketjujen kehittymistä yhdessä ja auttaa niitä yhdessä varmistamaan yhteinen kestävä kehitys. On tärkeää, että tämä toiminnan tukiväline on riittävän kunnianhimoinen, jotta lukuisat maatalousyritykset voivat sitoutua pitkällä aikavälillä tällaiseen siirtymään. Aikaulottuvuuden ottaminen huomioon on tärkeää, koska siten toimijoille jää aikaa mukautua muutoksiin, mutta lisäksi niihin sitoutuvat tahot voivat varmistaa täysimääräisen siirtymisen järjestelmään, jonka toteuttaminen on todellisuudessa monimutkaista.

⁽¹⁸⁾ https://ec.europa.eu/eip/agriculture/sites/agri-eip/files/eip-agri_brochure_short_food_supply_chains_2019_en_web.pdf.

⁽¹⁹⁾ <http://www.shortfoodchain.eu/news/>

⁽²⁰⁾ www.rmt-alimentation-locale.org/

⁽²¹⁾ <http://www.civam.org/images/M%C3%A9lanie/AcceCible/PRESENTATION-Accessible.pdf>.

⁽²²⁾ <http://rnp.at.fr/les-projets-alimentaires-territoriaux-pat/>

⁽²³⁾ Asetus (EU) N:o 852/2004.

⁽²⁴⁾ Claveirol, C., La transition agroécologique: défis et enjeux (agroekologisen siirtymän haasteet), Les avis du CESE, 2016.

5.3.2 Kattava elintarvikepolitiikka, jollaista ETSK on ajanut useiden vuosien ajan ja jota ohjaisi eurooppalainen elintarvikeneuvosto, voisi muodostaa puitteet tällaiselle ohjelmalle. ETSK voisi vastata sen toiminnasta, ja sitä koordinoisi Euroopan komission varapuheenjohtaja asiaankuuluvien pääosastojen tasolla. Ehdotusta yhteisestä elintarvikepolitiikasta on viety eteenpäin Euroopan unionin laajuisesti IPES-Food-organisaation ⁽²⁵⁾ hankkeiden kautta.

5.3.3 FAO:n työ voi muodostaa inspiraation lähteen agroekologian kehittämiseksi unionin laajuisesti. Euroopan ja Keski-Aasian kestäviä maatalous- ja elintarvikejärjestelmiä käsitelleen alueellisen symposiumin suositukset ovat tässä suhteessa erityisen valaisevat. Maailman ruokaturvakomitean vuonna 2016 hyväksymässä oppaassa yhteyksien luomisesta pientilallisten ja markkinoiden välillä suositetaan, että valtiot tukevat paikallisia, alueellisia, ja kansallisia markkinoita kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Bryssel 17. heinäkuuta 2019.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER*

⁽²⁵⁾ IPES-Food, Towards a Common Food Policy for the European Union, Bryssel, IPES Food, 2017.